

Páté Boží přikázání: NEZABIJEŠ

(Ex 20,13; Dt 5,17) Nebudeš zabíjet a budeš chránit lidský život! Pán Bůh bere v ochranu život každého jednotlivce, každé dítě, i dosud nenarozené, i každého starce, který už nemůže pracovat, i život lidstva, nechce, aby se zahubilo. Bůh zapovídá svévolně škodit sobě nebo jinému na těle nebo na duši a přikazuje se nejenom pečovat o svůj život a duši, nýbrž i o život a duši bližního. Bližnímu škodí na těle, kdo jej bezprávně usmrcuje nebo zraňuje nebo kdo mu ukracuje život příkořím a hrubostí. Nemusíš jednat s druhými jako s konkurenty, které je nutno pracovně předstihnout, které musíš nenávidět a vyřídit, aby tě snad nepředstihli oni, které je třeba zlikvidovat nebo aspoň polepšit násilím. Tak jednají ti, co se bojí, tak jednají zbabělci. Ty se nemusíš bát, sám Všemohoucí chce být tvým ochráncem. Drž se jej a budeš žít beze strachu. Raději pomáhej svým bližním žít. Můžeš s nimi žít v míru a v pokoji! Raději služ životu a ne smrti! Polepšovat můžeme a také máme, ale každý nejprve sebe sama. Nejprve mír na tom kousíčku světa, kterým je tvé srdce. Touto akcí můžeme zagitovat každý sám sebe a bude uděláno něco konkrétního pro pokoj ve světě. Křesťané vytvářejí mír v sobě i kolem sebe. My chceme a také máme hrdinsky žít. Existují vlastně jen dva světové názory: světový názor lásky a světový názor nenávisti. „Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah.“ (1 Jan 3,15) Každý, kdo v sobě pěstuje nenávist k bližnímu, je vrah, protože bez nenávisti by nebyly vraždy, ani teroristi, ani války. Podhoubím všeho zla ve světě je nenávist.

Dramatický zápas v srdci člověka mezi láskou a nenávistí, mezi životem a smrtí, si musí každý člověk vybojovat osobně a pro sebe. To je jediné bojiště, na které má člověk právo vstoupit. Aby člověk tento zápas dokázal vyhrát, Pán Ježíš mu přišel na pomoc a páté přikázání zostřil: kromě zabíjení zakazuje i nenávist. „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: Nezabiješ! Kdo by zabil, propadne soudu. Ale já vám říkám: Každý, kdo se na svého bratra hněvá, propadne soudu.“ (Mt 5,21-22) Zde se hněváním nemíní nějaké chvilkové rozčilení či jen malé rozzlobení se na bližního. To může být i někdy docela oprávněné. Pán Ježíš se také tak rozzlobil. Ale tady se jedná o nenávist, která vede k odstranění druhého a je počátkem cesty k zabíjení. Smýšlení biblického Kaina, který nenávidí svého bratra, se stále znovu pokouší opanovat lidské srdce, proto si musíme dávat na sebe pozor. Mnoho se v minulosti dohadovalo o tom, zda některá válka je také spravedlivá, například obranná. Ale dnes, v době zbraní všeobecného ničení, je to jednoznačné: Každá válka je špatná. Dnes pro lidstvo platí: Buď odstraníme ze světa válku, nebo odstraníme ze světa lidstvo. Nezbyvá než vychovávat se ke smíru a odpuštění, k potlačování sobectví a agresivnosti v člověku i v národech. A to lze jen rozvíjením přikazu evangelia: „Usilujte tedy o to, co slouží k pokoji.“ (Řím 14,19) Mír ve světě se požaduje pro respektování a rozvoj lidského života, je to klid řádu, plod spravedlnosti (Iz 32,17) a účinek lásky. Pozemský mír je obrazem a plodem Kristova pokoje:

„Nikomu neodplácejte zlým za zlé. Usilujte o dobro pro všechny lidi. Jak je to jen možné - pokud záleží na vás - žijte v pokoji se všemi lidmi.“ (Řím 12,17-18)

Proti pátému Božímu přikázání hřeší nejen ten, kdo někoho zabije, ale i kdo druhého bije, kdo se na bližního zlobí, kdo si škodí na zdraví, kdo kazí malé děti a kdo trápí zvířata. Nehřeší se tu toliko skutky, nýbrž i nenávisť a závist, hněvem a žárlivostí, spíláním a klením a vůbec vším, co může být příčinou poškození bližního. Také je hříšné z omrzelosti nebo zoufalství sobě nebo bližnímu přát smrt. **Srdcem se prohřešuje, kdo se na bližního hněvá, jemu závidí, nebo na něho žárlí.** Hněv je zvláště hříšný, když není bližním zaviněný, a také hněv příliš prudký. Velký a dlouhý hněv bez úmyslu se smířit je nepřátelství neboli nenávisť. Pán Ježíš říká: „Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny,“ (Mt 5,9) a žádá pokoj srdce; pranýřuje nemravnost hněvu, který je touhou po pomstě za způsobené zlo; i nenávisť, která vede k tomu, že se dychtí po tom, aby bližního postihlo nějaké zlo. Tato zla, jsou-li vědomá a souhlasí-li se s nimi v závažných věcech, se mohou stát i těžkými hříchy proti lásce. „Děblovou závistí však vešla do světa smrt.“ (Mdr 2,24) Kain záviděl Ábelovi, že Hospodin jeho oběť přijal, jeho závist přerostla v nenávisť až došlo k bratrovraždě. Synové Jakobovi záviděli svému bratru Josefovi, z toho vzešla jejich nenávisť k němu a rozhodnutí jej zabít, jedině Boží prozřetelností došlo k jeho prodeji do otroctví. Bratrem závistivého je člověk škodolibý a žárlivý. **Slovem se prohřešuje, kdo bližnímu nadává, kdo mu vyhrožuje a kdo jej proklíná.** Proklíná, kdo ze zlosti nebo z nenávisťi svolává na bližního Boží tresty. „Blahoslavení tiší,“ řekl Pán Ježíš (Mt 5,5). Svatý apoštol Pavel připomíná: „Vaše ušlechtilost ať je známá všem lidem.“ (Flp 4,5) Rozumně musíme pečovat o tělesné zdraví své i druhého, ale přesto se vyhýbáme kultu těla a jakémukoli druhu přehánění.

Svévolně si škodí na těle, kdo bez potřeby vydává v nebezpečí své zdraví nebo život, a kdo si život ukracuje nebo bere. Bez potřeby vydávat život do nebezpečí, například podnikat odvážlivé sázky, konat krkolomné produkce bez ochranných opatření, není dovoleno. Zdraví poškozuje, zvláště v mladém věku, **pítí alkoholických nápojů a kouření či užívání drog,** jež způsobují velmi těžké následky na zdraví a na lidském životě, a také zneužívání jídla a léků. Každému škodí na zdraví přílišný sport, nemírný tanec, nevhodný oděv, nestřídmost, přejídání, špatná životospráva. Kam střídmost nechodí, tam chodí lékař. Zvláště hnusné a záhubné je opilství. To snižuje člověka „pod obraz“ Boží, hubí ho duševně i tělesně, jeho následky se přenášejí i na potomstvo, a ohrožuje i jeho věčnou spásu. Svatý Jan Křtitel nepil od dětství nic opojného a tak „chlapec rostl a jeho duch sílil.“ (Lk 1,80) Podobně může růst a sílit, kdo se dobrovolně odřekl lihovin. Lidský život se má respektovat, neboť je posvátný, od počátku zahrnuje stvořitelskou činnost Boha, je a vždycky zůstává ve zvláštním vztahu ke Stvořiteli, svému jedinému cíli. Nikomu tedy není dovoleno přímo ničit nevinnou lidskou bytost, protože to závažně odporuje důstojnosti osoby a svatosti Stvořitele: „Nevinného a spravedlivého nezabíjej, protože

neospravedlným bezbožníka.“ (Ex 23,7) **Svévolně škodí jinému na těle**, kdo bez potřeby vydává v nebezpečí jeho život nebo zdraví, kdo jej zúmyslně bije nebo zraňuje, a kdo jej bezprávně usmrcuje. Sem patří i hříchy těch, kdo pěstují potraviny pomocí jedů, přestože vědí, že tím ohrožují zdraví lidí, zvláště malých dětí. Zdraví a život jiného vydává v nebezpečí, kdo padělá potraviny, zanedbává povinnou opatrnost při jízdě, při práci, při dohledu na děti, a kdo nerozumně žertuje, například se zbraní, strašením nebo ukvapenou sázkou.

Vražda

je násilné a nespravedlivé zničení života bližního, je to největší provinění proti tělu bližního. **Úmyslná vražda člověka, ale i spolupráce na ní, je hřích do nebe volající.** Bůh Kainovi řekl: „Hlas krve tvého bratra volá ke mně ze země.“ (Gn 4,10) Kain byl trápen velkými výčitkami svědomí. (Gn 4,13) K Noemovi a jeho synům Bůh řekl: „Kdo prolíje lidskou krev, také jeho krev bude prolita člověkem, neboť Bůh učinil člověka ke svému obrazu.“ (Gn 9,6) Achab a Jezabel byli potrestáni ohavnou smrtí (1Král 22,35-38; 2 Král 9,30-37). Lidé vraždívají z nenávisti, ze msty, z unáhlení, v prudkém hněvu, pro peníze, nebo aby odstranili nepohodlné lidi. Vražda vykonaná za přitěžujících okolností nebo měnících povahu činu je vražda kvalifikovaná, například vražda loupežná, najatá; vražda vlastních rodičů, státního představitele apod. Vražda může být úplná, ponenáhlá, částečná nebo žádaná. Úplné vraždy se dopouští, kdo činí konec života bližního najednou. Ponenáhlou vraždou se prohřešuje, kdo znenáhla ničí život bližního, například zkracuje mu život tím, že mu působí zármutek. Z částečné vraždy bude odpovídat, kdo jiného zmrzačil. Žádanou vraždou se provinuje, kdo přeje jinému smrt, například nezdárný syn rodičům, aby jim nemusel dávat výměnek. Vrah hřeší nejenom proti zavražděnému, nýbrž i proti Bohu a proti lidské společnosti. Proti Bohu hřeší, protože protiprávně zasahuje do Božího práva. Na zavražděném dopouští se bezpráví, protože ho olupuje o největší pozemskou hodnotu, uvrhuje jej do největšího pozemského neštěstí a leckdy i do věčné záhuby. Vrah se provinuje proti společnosti tím, že podkopává bezpečnost společnosti a připravuje ji o užitečného člena.

Od úmyslné vraždy je třeba rozeznávat **nezamýšlené zabití člověka**, pouze nahodilé. Nahodilé zabití je zaviněné nebo nezaviněné. Zabití nezaviněné je tehdy, připravil-li kdo o život bližního, když konal něco dovoleného nebo nařízeného a dbal při tom náležitě opatrnosti, například zedníkovi spadne nechtěně z lešení cihla a zabije člověka. Zaviněného zabití dopustí se člověk, který usmrtí člověka, když koná něco nedovoleného nebo opomene povinné péče. Tak může být vinen zabitím člověka, kdo ve společnosti pohrává si se zbraní ostře nabitou nebo kdo opomene dát výstražné znamení při opravě cest, střech, při jízdě na železnici apod. Kdo někoho nespravedlivě poranil, je povinen poraněnému nahradit útraty na léčení; také škodu vzešlou z vraždy nebo poranění, takže poraněný nějaký čas je neschopen k práci. **Vrah je povinen nahradit** nejbližším příbuzným nebo dědicům zavražděného, co by jim nebožtík

dle poměru naděje ještě nahospodařil. Jelikož povinnost náhrady vzniká jen z nespravedlivého poranění a zabití, není povinen k náhradě, kdo poranil nebo usmrtil nespravedlivého útočníka při spravedlivé sebeobraně, leč by přestoupil meze nezaviněné obrany. Podobně kdo bez viny a bez úmyslu někoho poranil nebo zabil. Vraždou je i úmyslné usmrcení nemluvněte. Lidská bytost musí být hájena již od svého početí. **Umělý potrat**, tj. ukončení těhotenství chtěné jako cíl nebo prostředek, ale také i spolupráce na něm, jsou zakázané pod trestem vyloučení z Církve.

Těžkým hříchem je i přímá **euthanasie** (vražda ze soucitu), kterou se aktivně ukončuje život tělesně postižených, nemocných nebo umírajících: když někdo nenápadně a třeba jen injekcí bez bolesti usmrtí nevléčitelně chorého, pomateného, starého, těžce zraněného, i kdyby si to on sám přál. Musíme pamatovat, že Bůh je mnohem soucitnější než člověk, a když dopustí utrpení, ví proč. Pán Bůh bere dokonce v ochranu každého člověka i před ním samým. Zakazuje sebevraždu, sáhnutí si na život v náhlém návalu deprese. Velmi těžkým hříchem je **úmyslná sebevražda** i záměrná spolupráce na ní, neboť to těžce uráží spravedlivou lásku k Bohu, sobě i bližním: co se týká odpovědnosti, sebevrah ji může zvětšit, dá-li pohoršení, ale zvláštní psychické potíže nebo těžký strach ji mohou zmenšit. Příčetný sebevrah se dopouští hrozného hříchu proti Bohu, který jediný je Pánem života a smrti. Hřeší proti své duši, kterou vrhá do věčné záhuby, a proti své rodině, které působí zármutek, hanbu a škodu. Že Bůh je jediným Pánem nad životem i smrtí, potvrzuje Písmo svaté slovy: „Ty máš moc nad životem i smrtí, přivádíš do bran podsvětí a vyvádíš z nich.“ (Mdr 16,13) Je to slabost ducha a nestatečnost, nemůže-li někdo chvíli snášet utrpení. Příčinou sebevraždy příčetné je nevěra. Pozbude-li člověk pozemského statku, který zbožňoval, a nemá-li naději na statek vyšší, věčný, činí svému životu konec. Nevěrec nezná příčiny, proč by snášel strasti pozemského života. Dokud ho těší smyslové požitky, dotud ho také těší život. Jakmile se dostaví přesycení nebo vysílení, dostaví se také omrzelost života a sebevražda. O vzrůst sebevražd má velikou zásluhu nevěrecká literatura, která líčí sebevraždu jako hrdinství. V neštěstí pohrdat životem je snadné, ale zmužile si vede ten, kdo může být nešťasten.

Sebevraždu rozeznáváme úplnou, ponenáhlou, částečnou a žádanou. Úplné sebevraždy se dopouští, kdo činí úplně konec svému životu. Ponenáhlou sebevraždou hřeší, kdo si zkracuje život předčasným nebo nemírným kouřením, náruživým pitím lihovin, užíváním drog, přepínáním sil apod. Částečnou sebevraždou hřeší, kdo se úmyslně mrzačí. Žádaná sebevražda je sebevražda vnitřní. Takové sebevraždy se dopouští člověk, přeje-li si smrt z pohnutky nekalé, například z omrzelosti života nebo ze zoufalství. Kdo však si přeje smrt z pohnutky vznešené, například z lásky k Bohu, nehřeší. Takovou touhu po smrti měl svatý apoštol Pavel, když říká: „Přitahuje mě totiž obojí: mám touhu zemřít a být s Kristem – a to je věc mnohem, mnohem lepší.“ (Flp 1,23) Sebevražda mívá různé rozhodující příčiny, avšak první a základní příčinou

bývá ztráta víry a důvěry v Boha. Kdo věří, že Bůh dává každému odplatu, a kdo doufá, že Bůh nikoho na světě neopustí, ten při zdravém rozumu za žádných okolností si úmyslně na život nesáhne. Příčinou nepřičetné sebevraždy bývá obyčejně duševní sklíčenost (deprese). Tato tíseň bývá odůvodněna neblahými událostmi, jako smrtí milované osoby, ztrátou cti nebo majetku apod. nebo i déle trvajícím strádáním, žalem, starostmi, nedostatkem, strachem z trestu nebo z hanby, nezhojitelnou nebo velmi bolestnou chorobou... Mnohdy duševní deprese je neodůvodněna nebo aspoň její stupeň není ve shodě s dosahem vnějších okolností. Jde tu o chorobně zvýšenou citlivost a nenormální reakci. Tak bývá u osob stížených neurózami, duševně dědičně zatížených, zejména v prvních letech pohlavní dospělosti. Také beznadějná láska bývá příčinou sebevraždy. Můžeme se také setkat se sebevraždou choromyslných, například u melancholiků mocný duševní bol, afekt zoufalství, vědomí hříšnosti, nehodnoty či strach z budoucnosti vedou k sebevraždě.

Praktikami proti respektování tělesné nedotknutelnosti lidské osoby jsou také únosy osob, terorismus, mučení, násilí, přímá sterilizace. Amputace, zkomolení nějaké osoby je morálně dovolené pouze pro nezbytné léčebné účely této osoby. **Umírající mají právo** důstojně prožívat své poslední okamžiky pozemského života, především podporování modlitbou a svátostmi, jež připravují na setkání s živým Bohem. S těly zesnulých se má zacházet s úctou a láskou. Jejich kremace je povolena v případě, že je prováděna bez zpochybňování víry ve vzkříšení těl. Pátým Božím přikázáním se zapovídá také **souboj**, protože z něho obyčejně pochází poranění, často i usmrcení. Souboj je nebezpečný zápas dvou lidí, kteří se smluvili o místě, čase a druhu zbraně. Souboj odporuje přirozenému zákonu, neboť odporuje lásce k sobě, spravedlnosti k bližnímu, povinné úctě k Bohu a zdravému rozumu. Souboj odporuje lásce k sobě, protože soubojem člověk vydává svůj život v nebezpečí smrti časné i věčné. Souboj uráží spravedlnost k bližnímu, protože činí útok na jeho život. Soubojem člověk upírá Bohu právo nad životem a smrtí a osobuje si je sám. Souboj je proti zdravému rozumu, protože je docela nevhodným prostředkem k obhájení cti. Kdo zvítězil v souboji, dokázal větší sílu či zručnost, ale ne to, že je v právu. Souboj je zbytek dob, ve kterých stát ještě nepečoval o bezpečnost osoby, majetku a cti, proto každý pečoval o sám sebe, a stala-li se mu křivda, domáhal se zadostiučinění sám. Ve spořádaných státech se každý může dovolávat práva u soudu. Souboj je dovolen pouze tehdy, jestliže je náhradou za válku. Takový souboj podnikl David s Goliášem a svatý Václav s Radslavem. Jenom ve třech případech je dovoleno usmrtit člověka: každému napadenému člověku ve spravedlivé obraně vlastního života, podobně i vojínu ve válce při obraně vlasti a vrchnosti k potrestání zločinců.

Oprávněná obrana osob a společnosti

není proti pátému Božím přikázání, protože jí se uskutečňuje volba bránit se a nikoli volba zabíjet. Kdo se brání, uskutečňuje právo na život vlastní i život

druhých. Každému je dovoleno bránit vlastní život i s nebezpečím života útočníka, ale v mezích zákonité obrany. Člověk má právo na svůj život, proto má také právo hájit svůj život proti nespravedlivým útokům prostředky k tomu potřebnými, tedy i poraněním nebo zabitím útočníka, nelze-li jiným způsobem uniknout smrti. Avšak člověk nesmí proti nespravedlivému útočníku podnikat více, než je třeba, proto je-li možné zachránit život útekem, voláním o pomoc, odzbrojením útočníka, naprosto není dovoleno útočníka zabít. Co může člověk podniknout na obranu vlastního života, může podniknout i na obranu života jiné osoby. Oprávněná obrana **může být také závažnou povinností** pro toho, kdo má odpovědnost za život druhého. Je hrdinným skutkem, když z lásky k Bohu a bližním nasazují své zdraví a život obránce vlasti, kněz, matka dítěte, lékař a ošetřovatel nemocných, zachránce od smrti. O takových Pán Ježíš říká: „Kdo však ztratí svůj život pro mě, nalezne ho.“ (Mt 10,39) Je tedy dovoleno vydávat život v nebezpečí, žádá-li toho vyšší povinnost, je dovoleno obětovat život za bližního. Proto kdo skočil pro tonoucího do vody a sám utonul, nebo kdo se pokusil vynést člověka z hořícího stavení a uhořel, nedopustil se sebevraždy, nýbrž vykonal hrdinský skutek. „Z toho jsme poznali Lásku: že Kristus položil svůj život. Také my jsme povinni položit život za své bratry a sestry.“ (1 Jan 3,16) Nejen smíme, nýbrž i jsme povinni obětovat život, nemůžeme-li ho jinak zachovat, leč bychom se prohřešili proti vyššímu dobru, například proti víře či proti ctnosti. „A nebojte se těch, kdo zabíjejí tělo - duši zabít nemohou. Spíše se bojte toho, který může zahubit v pekle duši i tělo.“ (Mt 10,28)

Co je pro jednotlivce donucená sebeobrana, to je pro celý stát **válka**. V Písmu svatém čteme, že za časů přirozeného zákona Abraham vedl válku a když se vracel z boje, žehnal mu král a kněz nejvyššího Boha Melchisedech (Gn 14). Ve Starém zákonu (Ex 17,8-16) čteme, že Izraelité bojovali proti Amalečanům a Mojžíš se za bojující Izraelity modlil. Dokud měl ruce vztažené k nebi, Izraelité vítězili, když mu ruce klesaly, Izraelité prohrávali. Proto Árón a Hur podpírali jeho ruce. V Novém zákonu přicházeli k Janu Křtiteli i vojáci a tázali se: „A co máme dělat my?“ Jan jim řekl: „Na nikom se nedopouštějte násilí, nikoho nevydírejte, buďte spokojeni se svým žoldem.“ (Lk 3,14) Jan Křtitel jim nepřikázal, aby opustili vojenský stav. Podobně pohanský setník Kornelius byl pokřtěn, a přece zůstal vojákem (Sk 10). Každá společnost jako morální osoba musí mít prostředek, jak odrazit nepřátelský útok a hájit své právo, avšak ne každá válka je dovolená. Aby válka byla dovolená, je třeba, aby byla podniknuta nejvyšší a zákonitou vládou ve státě; a aby byla vedena ze spravedlivých a důležitých příčin. Spravedlivou příčinou k válce může být snaha odrazit nepřátelský útok. Nespravedlivá a hříšná je válka podnikaná z hrabivosti nebo ze ctižádosti. I ve válce je třeba dbát lidskosti a mravnosti. Zbytečné týrání nebo vraždění nepřátel či dokonce bezbranných občanů, žen a dětí, zbytečné ničení soukromého majetku, otravování studní, užívání krutých zbraní apod. je nemravné. V různých dobách tu byla snaha, aby válkám byl už učiněn konec pomocí mezinárodního tribunálu, který by rozhodoval o sporech jednotlivých

států, vždyť „každý, kdo sahá po meči, mečem zahyne.“ (Mt 26,52) Jen tenkrát se podaří rozdmýchat válku, když se zaseje dost nenávisti do srdcí lidí a namluví se jim, že proti druhým je nutné bojovat, neboť to jsou jejich nepřátelé.

Když je smrt člověka považována už za bezprostřední, **lékařské procedury** a léčebné kúry, které má mít nemocná osoba, se nesmí oprávněně přerušit. Je oprávněně použití utišujících prostředků, nezaměřených na smrt, a je třeba se zříknout použití nepřiměřených lékařských procedur, kde není rozumná naděje na kladný výsledek. Vědecké, lékařské nebo psychologické experimenty na osobách nebo skupinách lidí jsou morálně oprávněné jen tehdy, jsou-li ke službě celkovému dobru osoby a společnosti, bez nadměrných rizik pro život a pro tělesnou a psychickou celistvost subjektů, dostatečně informovaných a souhlasících. **Transplantace orgánů** je morálně přijatelná se souhlasem dárce a bez nadměrných rizik pro něj. Pro ušlechtilý akt darování orgánů po smrti musí být náležitě zjištěna skutečná smrt dárce.

Právem usmrcuje státní moc nenapravitelné zločince. Pán Ježíš neupírá státní společnosti hrdelního práva. Když se ho Pilát tázal: „Nevíš, že mám moc tě propustit, a že mám moc dát tě ukřižovat?“, Ježíš odpověděl: „Neměl bys nade mnou žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shora.“ (Jan 19,10-11) Svatý Pavel napomíná: „Chceš, aby ses nemusel bát vládnoucí moci? Jednej dobře, a dostane se ti od ní pochvaly. Je to přece Boží služebnice pro tebe k dobru. Ale pácháš-li zlo, máš se proč bát, neboť nenosí nadarmo meč.“ (Řím 13,3-4) Část nebezpečná celku může být odříznuta, protože část je pro celek. Každý člověk je součástí společnosti, jestliže je jí škodlivý a nebezpečný, může být odstraněn, aby bylo zachováno obecné dobro, avšak jiní tvrdí, že trest smrti není k dobru společnosti potřebný nevyhnutelně, naopak že je škodlivý, a proto je třeba jej odstranit. Trest, uložený právoplatnou veřejnou autoritou, má za cíl napravit nepořádek, který napáchala vina, hájit veřejný pořádek a bezpečnost osob, přispět k napravení viníka. Trest musí být přiměřený závažnosti zločinu. Dnes, kdy stát má možnosti potlačovat zločin tak, že viníka učiní neškodným, případy absolutní nutnosti trestu smrti jsou již velmi vzácné, prakticky neexistují. Jsou-li nekrvavé prostředky dostačující, úřední moc se omezí na tyto prostředky, protože ty lépe odpovídají konkrétním podmínkám obecného dobra, více odpovídají důstojnosti osoby a viníkovi nakonec neodnímají možnost morálně se obrodit.

Pohoršení

Proti pátému Božímu přikázání hřeší i ti, kdo zabíjejí zvláště dětské duše tím, že jim dávají pohoršení svým špatným příkladem a tím, že je při výchově nevedou k dobru, k lásce a k Bohu. O těchto vrazích dětských duší Pán Ježíš vyslovil strašlivý soud: „Pro toho by bylo lépe, aby mu byl pověšen na krk mlýnský kámen a aby byl potopen hluboko do moře.“ (Mt 17,6) Kdo špatně vychovává nebo vůbec nevychovává děti, má spoluvinu na všem, co takový zkažený člověk potom napáchá. **Všechny delikty mladistvých má někdo na svědomí**, někdo je tomu buď naučil, nebo zabránil, aby byli vychováni v duchu

Božího Desatera, aby jejich svědomí bylo rozvíjeno v duchu Ježíšova evangelia. Vidíme kolem sebe dost zřetelně, že tam, kde není při výchově vštěpováno náboženství, tam odumírá i lidská kultura. Bůh je tvůj Otec a člověk je tvůj bratr, sestra - to jsou dvě osy, na nichž spočívá naše křesťanská existence. Vše ostatní se z toho dá odvodit. S tímto požadavkem narazil už sám Ježíš u svých současníků, ale on na tom trval, že Jahve ze Sinaje, Bůh hromů a blesků, je náš nebeský Otec. Každý Samaritán, každý pohan, i každý cizinec je tvůj bratr či sestra. I nepřítel je tvůj bratr a máš ho milovat. Jak to dělat? Kdo je hodný, z koho září Boží dobrota a láska, tam to jde snadno. Ale kdo je zlý, komu z tváře blýská zloba, zrada a darebnost, jak tam? Koho nemůžeme milovat, toho můžeme alespoň litovat, ten má právo na náš soucit, na naši starost o jeho osud. Marnotratný syn je také syn. Opravdová láska činí člověka šlechticem v tom nejlepší slova smyslu: Kdo si zamiluje Boha, to je syn, dcera Krále nebe i země. Ten je členem nejvznešenějšího rodu světa, členem rodiny křesťanů.

Pohoršení je postoj nebo chování, které navádí druhé k páchání zla. Kdo pohoršuje, stává se pokušitelem svého bližního. Působí škodu ctnosti a počestnosti. Může strhnout svého bratra či sestru do duchovní smrti. Pohoršení je těžkým hříchem, jestliže ten, kdo je svým jednáním nebo opomenutím vyvolává, vědomě uvádí druhé do těžkého hříchu. Pohoršení nabývá zvláštní závažnosti pro postavení těch, kteří je dávají, nebo pro slabost těch, kteří jsou mu vystaveni. Pohoršení je zvláště těžké, když ti, kdo je dávají, mají podle přirozenosti nebo ze své funkce učit a vychovávat druhé. Pán Ježíš to vytýká zákoníkům a farizeům: přirovnává je k dravým vlkům v beráncím rouchu. Pohoršení může být vyvoláno zákonem nebo institucemi, módou nebo veřejným míněním. Vinni pohoršením se pak stávají ti, kteří zavádějí takové zákony nebo společenské struktury, které vedou k úpadku mravů a zkáze náboženského života nebo ke společenským poměrům, které přímo či nepřímo ztěžují a téměř znemožňují křesťanské jednání ve shodě s příkázáními. Kdo užívá moci, kterou má k dispozici, takovým způsobem, že nutí jednat špatně, je vinen pohoršením a je odpovědný za zlo, které přímo nebo nepřímo podporoval. „Není možné, aby nepřišla pohoršení, ale běda tomu, od koho pocházejí!“ (Lk 17,1)

Pohoršením je hříšné slovo či jednání nebo hříchu se podobající, jež bližnímu dává podnět k mravnímu pádu. Rozeznáváme pohoršení činné a trpné. Činné pohoršení je jednání toho, kdo dává pohoršení. Škodí jinému na duši, kdo dává špatný příklad. Trpné pohoršení je účinek toho jednání neboli mravní pád. **Činné pohoršení je přímé a nepřímé**, pokud bližního chceme svést ke hříchu nebo pouze předvídáme, že naše jednání může svést někoho ke hříchu. Kdo bližního úmyslně svádí ke hříchu, pohoršuje jej přímo. Kdo na veřejném místě mluví věci oplzlé, dává pohoršení nepřímo. **Trpné** pohoršení je dané a vzaté. **Dané** pohoršení je takové, k němuž dalo podnět skutečně zlé slovo nebo jednání. **Vzaté** pohoršení je takové, k němuž dalo podnět nezávadné slovo nebo jednání. Příčina vzatého pohoršení může být buď duševní nedospělost nebo křehkost nebo lidská zloba. Dle toho rozeznáváme **pohoršení maličkových** nebo

nedospělých, pohoršení **slabých** a pohoršení farizejské. Dostává-li se někomu vyznamenání na veřejnosti, vzniká u mnohých závist z lidské křehkosti. **Farizejské** pohoršení shledáváme u zákoníků a farizeů, když řekli o Ježíšovi: „Přijímá hříšníky a jí s nimi.“ (Lk 15,2) Činné pohoršení je obyčejně těžký hřích. Pán Ježíš o pohoršení neboli špatném příkladu řekl: „Kdo však jedno z těchto nepatrných, které ve mě věří, svede ke hříchu, pro toho by bylo lépe, aby mu byl pověšen na krk mlýnský kámen a aby byl potopen hluboko do moře. Běda světu, že svádí ke hříchu! Pohoršení sice musejí přicházet, ale běda tomu člověku, skrze kterého pohoršení přichází!“ (Mt 18,6-7) Naproti tomu o dobrém příkladu řekl: „Tak ať vaše světlo svítí lidem, aby viděli vaše dobré skutky a vlebili vašeho Otce v nebesích.“ (Mt 5,16)

Činného pohoršení je třeba se chránit vždycky. Pohoršení maličkých a slabých je se třeba varovat, může-li čin být utajen, odložen nebo úplně opominut. Svatý Petr v Antiochii se nestýkal s křesťany z pohanstva, aby nepohoršil křesťanů ze židovstva. (Gal 2,12) Pohoršení farizejského není si třeba všímat vůbec. Když učedníci řekli Ježíšovi: „Víš, že se farizeové urazili, když slyšeli ta slova?“ On jim odpověděl: „Nechte je! Jsou to slepí vůdcové slepých.“ (Mt 15,12-14) Kdo dal pohoršení, je povinen napravit dané pohoršení. Krásný příklad, jak se máme chránit pohoršení, nám dal Eleazar. Raději chtěl zemřít než dát pohoršení mládeži (2 Mak 6,18-31). Pohoršení neboli špatný příklad dávají někdy rodiče dětem, představení podřízeným a starší mladším, když před nimi něco zlého mluví nebo dělají. Jako jiskra v popelu doutná, tak v pohoršené duši doutná špatný příklad, až se rozhoří ve hřích. Staříček Eleazar dal se raději mučit, než aby dal pohoršení špatným příkladem. Ještě více hřeší pohoršením, kdo tak mluví, píše, maluje a vystavuje takové obrazy nebo sochy, aby tím jiné přivedl ke zlému. Na hříchu jiného je spolu vinen, kdo hříchu mohl zabránit a neučinil to, nebo dává-li někomu příležitost ke hříchu, například neslušným oděvem. Neslušný oděv, zvláště u dívek a žen, bývá pro mnohé pohoršením. Nechtěla by ses dopustit hříchu, proč tedy k němu vyzýváš? Stáváš se odpovědnou za hříchy, ke kterým jsi dala podnět! Bůh bude trestat toho, kdo se žádostivě dívá, a tu, která takovým pohledům schválně se vystavuje nebo k nim dává podnět. Šat má být závojem studu a ochranou mravní čistoty. Apoštol svatý Pavel proto napomíná: „Ženy se mají chovat důstojně. Ať se zdobí, ale počestně a cudně.“ (1 Tim 2,9)

Kdo uškodil jinému na těle nebo na duši, je povinen učiněnou škodu napravit. Škoda na těle se napravuje obyčejně peněžitou náhradou, škoda na duši dobrým příkladem, slovem a modlitbou. Svatý apoštol Pavel napsal o sobě: „Nikom v ničem nedáváme pohoršení, aby nebyla potupena naše služba.“ (2 Kor 6,3) Nedávej nikomu pohoršení ani ty, sviť svému okolí dobrým příkladem a vlastní duši opatruj před nákazou hříchu!

Péče o tělo.

Podle křesťanského učení naše tělo je mistrovské Boží dílo, příbytek a

nástroj duše, úd Kristova těla a chrám Ducha svatého, je určeno ke vzkříšení a k věčné oslavě, pozemský život je příprava na věčný život. Z těchto důvodů jsme povinni pečovat také o tělo. Pečujeme o své tělo, zachováváme-li je a posvěcujeme-li je. Zachovávat tělesný život jsme povinni jako jednotlivé osoby i jako členové lidské společnosti. Za tím účelem je nám dán od Boha pud sebezáchovy a pud pohlavní. Pud sebezáchovy pobádá člověka, aby sebe zachoval. **Pohlavní pud** pobádá člověka, aby zachoval lidské pokolení. Vyhovovat pudu sebezáchovy je povinností každého člověka, ale vyhovovat pohlavnímu pudu není povinnost každého jednotlivého člověka, nýbrž lidského pokolení jako celku. Oba pudy je totiž třeba posvěcovat náboženstvím. **Pud sebezáchovy** nás pobádá, abychom si zachovávali tělesný život. Za tím účelem máme pečovat o pokrm a nápoj, o šat a příbytek, o zábavu a zdraví. Zároveň se máme varovat všeho, co tělu škodí. **Pokrm a nápoj** zachovávají tělesný život a dodávají člověku sil, aby mohl konat práce svého povolání. Pokrm a nápoj jsou prostředkem k zachování života a způsobilosti k práci, ale nikoli účelem lidského života. Svatý Jan Zlatoústý říká: „Není život pro pokrm a nápoj, nýbrž pokrm a nápoj pro život. Nepřevracejme tedy pořádek, ani neslužme rozkoším žaludku a těla, tak jako bychom byli stvořeni pro tuto příčinu.“ Latiníci to říkali krátce: „Jíme, abychom žili, ale nežijeme, abychom jedli.“ Jakého pokrmu a nápoje a kolik má člověk požívat, o tom rozhoduje tělesná soustava člověka a způsob jeho zaměstnání.

Šat a příbytek mají účel fyzický, mravní a estetický. Fyzický účel žádá, aby šat chránil tělo proti úrazu a proti nepříznivým vlivům povětrnosti, proto je třeba nosit šat, který skutečně chrání proti úrazu, který nemrzačí tělo, a který je přiměřený povětrnosti, totiž teplý nebo lehký. Lidské zdraví také žádá, aby šat byl čistý. Mravní účel přikazuje, aby šat zakrýval nahotu a estetický účel dbá toho, že šat má být vkusný. Úprava šatu, která vyhovuje měnivému vkusu doby, je **móda**. V módě křesťan nemá být ani první ani poslední. Kdo hledí být v módě první, nevolí vždy dobře a plýtvá penězi. Kdo zůstává v módě příliš pozadu, lidem bývá k posměchu. Co bylo pověděno o šatě, lze říci i o příbytku. Má-li byt vyhovovat fyzickému účelu, je třeba, aby byl zdravý, světlý, vzdušný a čistý. Mravnímu účelu vyhovuje byt, jestliže je určen jenom pro jednu rodinu a dbá-li se v něm ve všem stydlivosti a slušnosti. Byt, v němž bydlí více rodin pohromadě, bývá zkázou pro děti i dospělé.

Účelem zábavy je obnovit nebo občerstvit síly vyčerpané prací. Tomuto účelu vyhovuje zábava včasná a mírná. Mimo to zábava má být nevinná. Zábava je dovolena, jestliže je nevinná, včasná a umírněná. Písmo svaté doporučuje nevinnou zábavu slovy: „Bav se a dělej, co se ti zlíbí, ale nehřeš.“ (Sir 32,12) Hříšnou zábavou je hra o velké peníze, protože taková hra rozdmýchává vášně a dává podnět k podvodu, zlořečení i jiným hříchům. Také tanec na neslušném místě a s neslušnými osobami. Hříšnou zábavou jsou divadlo, film a televize, pokud dávají nemravné kusy. Svatý Cyprián říká o divadle: „Člověk naučí se činit, navykl-li si to vidět.“ Hříšnou zábavou je i četba nevěreckých a

nemravných knih. O hříšných zábavách říká svatý Petr Chryzolog: „Kdo chce žertovat s ďáblem, nemůže se radovat s Kristem.“ Zábava je včasná, jestliže ji vyhledáváme až po vykonané práci, protože zábava je prostředek k občerstvení. Komu je však zábava cílem a nikoli prostředkem, ten hřeší rozkošnictvím. Zábava je mírná, občerstvuje-li člověka, aby byl způsobilější k nové práci. Každá zábava, která člověka vysiluje, takže není způsobilý k povinné práci, je hříšná.

Zdraví je vzácný pozemský statek, proto křesťan je povinen si zdraví vážit a pečlivě ho opatrovat. Písmo svaté říká: „Vzdávej lékaři patřičnou úctu, protože ho potřebuješ, neboť i jeho stvořil Hospodin.“ (Sir 38,1) Křesťan pohlíží na nemoc nejen jako na trest za hříchy, ale i jako na zkoušku ctnosti, proto je v nemoci trpělivý. Je-li nemoc nebezpečná, křesťan se smíruje s Bohem i s lidmi, povolává kněze a činí poslední vůli. Kdo sepíše a podepíše poslední vůli vlastní rukou, nepotřebuje svědků. Kdo dá poslední vůli sepsat jinému a sám ji podepíše, potřebuje dvou způsobilých svědků.

Pečuj o své zdraví! Život, zdraví a celé tělo je veliký dar, který ti Bůh svěřil jen k užívání. On je svrchovaným Pánem tvého těla, zdraví a života. „Neboť žijeme-li, žijeme pro Pána, umíráme-li, umíráme pro Pána. Ať tedy žijeme nebo umíráme, patříme Pánu.“ (Řím 14,8) Proto nesmíš dělat se svým tělem a zdravím, co bys chtěl. Jen tak můžeš používat svého těla, života a zdraví, jak to dovoluje Bůh. Jednou se budeš z toho před Bohem zodpovídat. Máš tedy povinnost náležitě pečovat o své zdraví a život. Vhodnou tělesnou prací, rozumným sportem utužuj své zdraví a shromažďuj sílu k životním úkolům, které máš před sebou! K tomu ovšem patří také péče o správnou výživu, tělesnou čistotu, dostatečný spánek a zdravý byt. Přitom vždy pamatuj, že zdraví duše pomáhá v udržení zdraví i tělu. Péče o tělo je důležitá, ale nesmí být na úkor péče o duši. „Žijete-li totiž tak, jak chce tělo, musíte umřít; jestliže však s pomocí Ducha ničíte záludnosti těla, budete žít.“ (Řím 8,13)

K živé přírodě se máme chovat také ušlechtilé: zacházíme šetrně s rostlinami a soucitně se zvířaty. Zvířata ošetřujeme, netýráme je a bez potřeby nezabíjíme. Zvířata bez potřeby trápit je hřích a vede to ke krutosti též vůči lidem. „Spravedlivý cítí i se svým dobyt看em, kdežto nitro svévolníků je nelítostné.“ (Př 12,10) Člověk se má chovat laskavě i ke zvířatům jako k Božím tvorům tím, že se vyhne jak přehnané lásce k nim, tak i bezohledného využívání, především k vědeckým experimentům konaným za rozumnými hranicemi a s neužitečným utrpením pro samotná zvířata. Je potřeba chránit přírodu před znečištěním. Dnes se hodně mluví o ochraně přírody, jen aby bylo také v tomto směru patřičně jednáno!